

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد

**تحلیل زیباشناختی درّه ی نادره میرزا مهدی خان استر آبادی
با توجه به نظریه رومن یاکوبسن**

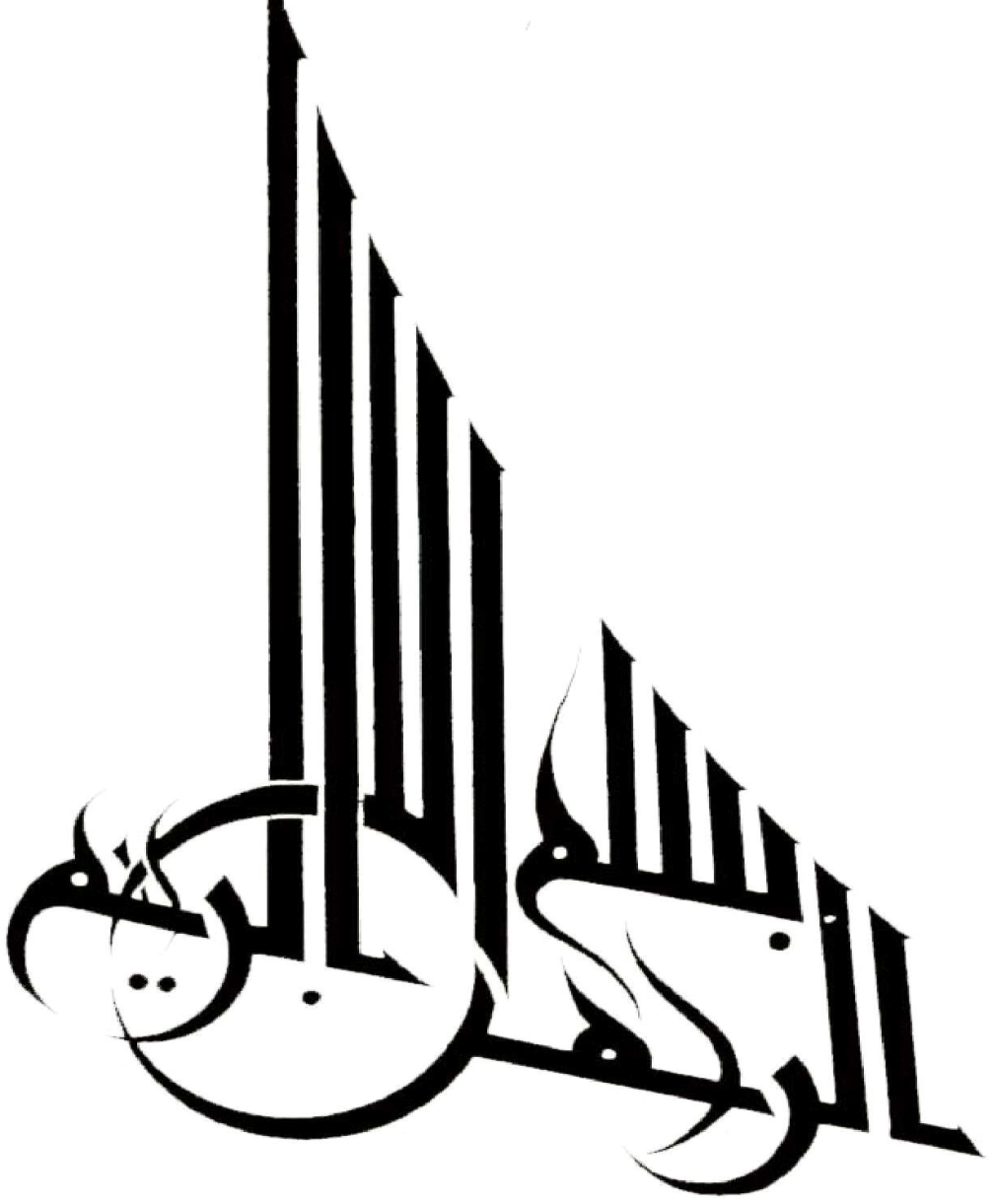
از

سارا ابراهیمی لیالکل

استاد راهنما

دکتر محمدعلی خزانه دارلو

شهریور 1392

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه زبان و ادبیات فارسی

تحلیل زیباشناختی درّه ی نادره میرزا مهدی خان استرآبادی
با توجه به نظریه رومن یا کوبسن

از
سارا ابراهیمی لیالکل

استاد راهنما
دکتر محمدعلی خزانه دارلو

استاد مشاور
خانم ثریا مصلحی

شهریور 1392

تقدیم به :

**پدر و مادر عزیزم، که آغوش گرمشان تنها مأمن آرامش‌بخش وجودم، صبر و
پشتکارشان تنها اسوهی پایداری‌ام و حضور سبزشان تنها بهانه‌ی زندگی‌ایم
بوده است.**

تقدیر و تشکر :

**از تمامی استادان گرانقدرم، به ویژه جناب آقای دکتر خزانه دارلو،
سپاسگذارم که بی دریغ، پرتو مشعل دانایی خود را بر جاده‌های علم و فرهنگ
تاباندند و یاریگر مهربان من در این عرصه بودند.**

فهرست مطالب

ذ	عنوان
ر	چکیده فارسی
1	چکیده انگلیسی
	مقدمه
6	فصل اول کلیات
7	بخش اول
7	1-1-1 علوم بلاغت
8	1-1-2 تاریخچه فنون بلاغی
10	1-1-3 آثار بلاغی عربی
12	1-1-4 آثار بلاغی فارسی
13	بخش دوم
13	1-2-1 علم بیان
14	1-2-2 تعریف علم بیان
12	1-2-3 فایده علم بیان
16	1-2-4 موضوع علم بیان
17	بخش سوم
19	1-3-1 زیباشناسی و علم بدیع
19	1-3-2 تعریف علم بدیع
	1-3-3 تقسیم‌بندی علم بدیع
22	فصل دوم آشنایی با درّه نادره میرزا مهدی خان و نثر آن
23	بخش اول
23	1-1-2 معرفی میرزا مهدی خان استرآبادی
24	1-2-2 تألیفات میرزا مهدی خان
25	1-2-3 شیوه نویسندگی میرزا مهدی خان
26	بخش دوم
26	1-2-2 معنی و مفهوم نثر
28	1-2-2 آشنایی با دوره‌های گوناگون نثر
29	1-2-2 درّه نادره و نثر مصنوع
30	1-2-2 معرفی درّه نادره
31	بخش سوم
	1-3-2 بررسی ویژگی‌های سبک درّه نادره

45	فصل سوم بیان در دُرّة نادره
46	بخش اول
48	3-1 تشبیه
48	3-1-1 اغراض تشبیه
49	3-1-2 ارکان تشبیه
49	3-1-3 نمونه‌هایی از انواع تشبیه در دُرّة نادره
49	3-1-3-1 به اعتبار طرفین
49	3-1-3-1-1 محسوس یا معقول بودن طرفین
49	3-1-3-1-1-1 عقلی به حسی
51	3-1-3-1-1-1-1 بساواپی
51	3-1-3-1-1-1-2 چشایی
53	3-1-3-1-1-1-3 بینایی
55	3-1-3-1-2 حسی به حسی
55	3-1-3-1-3 عقلی به عقلی
55	3-1-3-1-4 حسی به عقلی
55	3-1-3-1-3 مفرد و مرکب بودن طرفین
55	3-1-3-1-3-1 مفرد به مفرد
57	3-1-3-1-3-1-1 مفرد مطلق به مفرد مقید
59	3-1-3-1-3-1-2 مفرد مقید به مفرد مقید
59	3-1-3-1-3-2 مفرد به مرکب
60	3-1-3-1-3-3 مرکب به مفرد
60	3-1-3-1-3-4 مرکب به مرکب
60	3-1-3-1-3 به اعتبار تعدد طرفین
60	3-1-3-1-3-1 ملفوف
60	3-1-3-1-3-2 مفروق
61	3-1-3-1-3-3 تسویه
61	3-1-3-1-3-4 جمع
61	3-1-3-2 به اعتبار وجه شبه
63	3-1-3-1-2 بلیغ
63	3-1-3-2-2 مجمل
64	3-1-3-2-3 مفصل
65	3-1-3-3 به اعتبار ادات
66	3-1-3-3-1 مؤکد
67	3-1-3-3-2 مرسل

67	4-3-1-3 به اعتبار ساختمان
68	1-4-3-1-3 دو رکنی
68	2-4-3-1-3 سه رکنی با ادات
70	3-4-3-1-3 چهار رکنی
71	بخش دوم
73	2-3 استعاره
73	1-2-3 ارکان استعاره
73	2-2-3 نمونه‌هایی از انواع استعاره در دُرّة نادره
73	1-2-2-3 مصرّحه
74	1-1-2-2-3 مجردّه
75	2-1-2-2-3 مرشّحه
76	3-1-2-2-3 مطلقه
76	2-2-2-3 مکئیّه
76	1-2-2-2-3 تجسیم
77	1-1-2-2-2-3 اضافهی استعاری
77	2-1-2-2-2-3 جمله
78	2-2-2-2-3 تشخیص
78	1-2-2-2-2-3 اضافهی استعاری
80	2-2-2-2-2-3 جمله
81	بخش سوم
83	3-3 مجاز
83	1-3-3 نمونه‌هایی از انواع مجاز در دُرّة نادره
83	1-1-3-3 علاقه‌ی ذکر محل و اراده‌ی حال
83	2-1-3-3 علاقه‌ی ذکر عام و اراده‌ی خاص
83	3-1-3-3 علاقه‌ی ذکر خاص و اراده‌ی عام
83	4-1-3-3 علاقه‌ی مجاورت
84	5-1-3-3 علاقه‌ی ذکر جزء و اراده‌ی کل
85	6-1-3-3 علاقه‌ی مایکون
86	بخش چهارم
87	4-3 کنایه
87	1-4-3 نمونه‌هایی از انواع کنایه در دُرّة نادره
88	1-1-4-3 کنایه از فعل یا مصدر
88	2-1-4-3 کنایه از صفت
89	3-1-4-3 کنایه از موصوف

89	4-1-4-3 ایماء
90	5-1-4-3 تلویح
90	6-1-4-3 رمز
	7-1-4-3 تعریض
92	فصل چهارم بدیع در دُرّة نادره
93	بخش اول بدیع لفظی
95	1-1-4 جناس
95	1-1-1-4 نمونه‌هایی از انواع جناس در درّة نادره
96	1-1-1-1-4 جناس تام
96	2-1-1-1-4 انواع جناس ناقص
97	1-2-1-1-1-4 مُحَرَّف
98	2-2-1-1-1-4 مُطَرَّف
99	3-2-1-1-1-4 مضارع
100	4-2-1-1-1-4 لاحق
101	5-2-1-1-1-4 خط
102	6-2-1-1-1-4 لفظ
102	3-1-1-1-4 انواع جناس زاید
103	1-3-1-1-1-4 جناس زاید
104	2-3-1-1-1-4 مزید
104	3-3-1-1-1-4 مُدَّیِّل
105	4-3-1-1-1-4 ملحق به زاید
106	4-1-1-1-4 جناس مرکب
106	1-4-1-1-1-4 مفروق
106	5-1-1-1-4 جناس قلب
106	1-5-1-1-1-4 قلب بعض
107	2-5-1-1-1-4 قلب کل
107	6-1-1-1-4 اشتقاق
108	1-6-1-1-1-4 اشتقاق
109	2-6-1-1-1-4 شبه اشتقاق
109	2-1-4 واج آرایبی
110	1-2-1-4 نمونه‌هایی از واج آرایبی در درّة نادره
111	3-1-4 سجع
111	1-3-1-4 نمونه‌هایی از انواع سجع در درّة نادره
112	1-1-3-1-4 متوازی

113	2-1-3-1-4 مطرّف
113	3-1-3-1-4 متوازن
113	4-1-3-1-4 ازدواج
114	5-1-3-1-4 دولختی
115	6-1-2-1-4 سه لختی
116	بخش دوم: بدیع معنوی
116	1-2-4 ترادف
117	1-1-2-4 نمونه‌هایی از ترادف در درّه نادره
117	2-2-4 تناسب
118	1-2-2-4 نمونه‌هایی از تناسب در درّه نادره
119	3-2-4 تضاد
120	1-3-2-4 نمونه‌هایی از تضاد در درّه نادره
121	بخش سوم: آرایه‌های کم‌بسامد
121	1-3-4 پارادوکس
121	1-1-3-4 نمونه‌هایی از پارادوکس در درّه نادره
121	2-3-4 اغراق
122	1-2-3-4 نمونه‌هایی از اغراق در درّه نادره
122	3-3-4 تنسیق الصفات
122	1-3-3-4 نمونه‌هایی از تنسیق الصفات در درّه نادره
122	4-3-4 ایهام
123	1-4-3-4 نمونه‌هایی از ایهام در درّه نادره
123	5-3-4 تلمیح
123	1-5-3-4 نمونه‌هایی از تلمیح در درّه نادره
124	6-3-4 استخدام
110	1-6-3-4 نمونه‌هایی از استخدام در درّه نادره
124	7-3-4 لفّ و نشر
124	1-7-3-4 نمونه‌هایی از لفّ و نشر در درّه نادره
124	8-3-4 ترتیب
124	1-8-3-4 نمونه‌هایی از ترتیب در درّه نادره
125	9-3-4 حسن تعلیل
	1-9-3-4 نمونه‌هایی از حسن تعلیل در درّه نادره
127	فصل پنجم تحلیل متن درّه نادره با توجه به نظریه‌ی یاکوبسن
128	بخش اول: یاکوبسن و نظریه‌ی او
128	1-5 معرفی یاکوبسن

- 130 2-5 آشنایی با نظریه استعاره و مجاز یا کوبسن
- 131 بخش دوم: تحلیل متن درّۀ نادره با توجه به نظریه یا کوبسن
- 131 1-2-5 سطح آوایی
- 131 1-1-2-5 نثر آهنگین و مسجّع (وزن)
- 132 1-1-1-2-5 نمونه‌هایی از نثر آهنگین در درّۀ نادره
- 132 2-1-2-5 سجّع (قافیه و ردیف)
- 133 1-2-1-2-5 نمونه‌هایی از سجّع در درّۀ نادره
- 133 3-1-2-5 واج‌آرایی
- 134 1-3-1-2-5 نمونه‌هایی از واج‌آرایی در درّۀ نادره
- 134 2-2-5 سطح معنایی
- 134 1-2-2-5 مترادف
- 134 1-1-2-2-5 نمونه‌هایی از مترادف در درّۀ نادره
- 134 2-2-2-5 تضاد
- 135 1-2-2-2-5 نمونه‌هایی از تضاد در درّۀ نادره
- 135 3-2-5 سطح دستوری یا نحوی
- 135 1-3-2-5 ساخت واژی
- 136 1-1-3-2-5 نمونه‌هایی از ساخت واژی در درّۀ نادره
- 136 2-3-2-5 ساخت نحوی
- 136 1-2-3-2-5 اسنادی یا فعلی بودن جملات
- 137 1-1-2-3-2-5 نمونه‌هایی از اسنادی یا فعلی بودن جملات
- 137 2-2-3-2-5 ساده و مرکب بودن جملات و پایه و پیرو بودن
- 138 1-2-2-3-2-5 نمونه‌هایی از ساده و مرکب بودن و پایه و پیرو بودن جملات در درّۀ نادره
- 138 4-2-5 سطح کلام
- 141 1-4-2-5 نمونه‌هایی از انواع تشبیه، استعاره و کنایه
- نتیجه‌گیری**
- نمودارها**
- 143 1- آرایه‌هایی بدیعی
- 144 2- جناس
- 145 3- آرایه‌های بیان
- 146 4- تشبیه
- 147 5- تشبیه به اعتبار طرفین
- 148 6- تشبیه به اعتبار محسوس یا معقول بودن طرفین
- 149 7- تشبیه به اعتبار مفرد و مرکب بودن طرفین
- 150 8- تشبیه به اعتبار وجه شبه

151	9- تشبیه به اعتبار ادات
152	10- تشبیه به اعتبار ساختمان
153	11- استعاره
154	12- استعاره مصرّحه
155	13- استعاره مکنّیه
156	14- انواع مجاز به اعتبار علایق
157	15- کنایه
158	16- کنایه به اعتبار ساخت
159	17- کنایه به اعتبار وسائط
160	فهرست منابع و مأخذ

(تحلیل زیباشناختی درّه ی نادره میرزا مهدی خان استر آبادی با توجه به نظریه رومن یاکوبسن)

(سارا ابراهیمی لیالکل)

درّه نادره در عصری به وجود آمده که در نثر تکلف، تصنع، سجع پردازی، کاربرد فراوان واژگان عربی و غریب، اطناب در کلام غلبه داشته است، بدون شک میرزا مهدی خان هم برای خلق اثر خود تحت تأثیر این فضا بوده و به نوعی دشوارگویی را مایه‌ی فخر می‌دانسته است.

او در نگارش کتاب خود به طور خاص، اثر ادیب عبدالله (وصاف الحضرة) یعنی تجزیة الامصار و تزجیة الاعصار را مورد تقلید قرار داده و با اینکه هر دوی آن‌ها کتابهایی تاریخی بودند و باید به ثبت واقعیت‌ها می‌پرداختند، مطابق سبک و سیاق زمانه‌ی خود معنی را فدای لفظ کردند و کلام را در لفافه‌ی تصویر قرار دادند. همین پوشیده سخن گفتن، توصیفات طولانی، لفظ‌پردازی‌ها، شیرینی کلام او را گرفته و دلیل بی‌توجهی به آن شده است.

این پژوهش بر زیبایی‌شناسی اثر استوار است تا دریابیم میرزا مهدی خان تا چه اندازه از عنصر تشبیه و سایر صنایع ادبی برای رسیدن به اهداف خود استفاده کرده و در به کارگیری آن چه میزان توفیق داشته است، این پژوهش تلاش دارد تا - با توجه به نظریه‌ی استعاره و مجاز یاکوبسن - ثابت کند: که اگرچه به عقیده‌ی او آثار منشور به دلیل پیروی از قانون مجاورت مجازیناد هستند، اما بنا به بررسی‌های ما، نثرهای سبک فنی و مصنوع نیز به دلیل داشتن ویژگی‌هایی خاص، که با ویژگی‌های استعاره‌بنیاد بودن اثر مطابقت دارد، می‌توانند در زمره‌ی استعاره‌بنیادها واقع شوند که از جمله آنها درّه نادره میرزا مهدی خان است. سعی بر این است تا با بررسی این موضوعات، خوانندگان و تلاشگران عرصه‌ی ادب را در درک و توجه هرچه بیشتر به این اثر شگرف یاری رسانیم.

کلید واژه‌ها: درّه نادره، زیباشناختی، جناس، تشبیه، یاکوبسن.

Abstract

(An Aesthetic Analysis of the Dorre_ ye_ Nādere's Mirzā Mahdi khān EstarĀbādi
Based on Roman Jāckobson 's theory)
(Sara Ebrāhimi liālekol)

During the time of “ Dorreh-ye-Nādereh ”, ornate, alliteration, abundant use of Arabic and Strange Words and also periphrasis (circumlocution) was a common style among all writers. Beyond any doubt, Mirzā Mahdi Khān was also under influence of this style and boasted on complicated writing in creating his tokens.

In particular, he followed the style of Adib Abdollāh – (Vassāf-o-l ahazare) Tajziat-o-lamsār va Tajziat-o-la'sār . Although they were both historical books and had to record facts, in alignment with the style of their time, they sacrificed meaning for words. As many believe avoiding elaboration, long descriptions and enunciating, decreased the verbal fluency of his book and ended in ultimate negligence of it.

This research is based on the aesthetics of this book to figure out how much Mirzā Mahdi Khān used simile and other figures of literature to realize his goals; and how much he succeeded in those goals. This research, with the use of Jackobson 's metaphor and trop theory, aims at proving the following: although prose writings are trop-based according to adjacency rule, since technical and hieratic prose have characteristics that are very close to metaphorical features of writings, they could be categorized under metaphorical prose. “Dorre-ye-Nādere” Mirzā Mahdi Khān is one of such writings. By exploring such subjects, we will try to help literature readers and researchers in better understanding of this outstanding writing.

Key words: Dorreh-ye-Nādereh, Aesthetic, parono

اولین آثار به جا مانده‌ی نثر فارسی از نیمه‌ی اول قرن چهارم است که به پیروی از نثر پهلوی (پیش از اسلام) بر ساده نویسی بنا نهاده شده؛ اما کم کم نویسندگان به دلیل تأثیرپذیری از زبان عربی به تکلف و به کارگیری صناعات ادبی روی آوردند تا به نوعی ایجادگر سبکی جدید (فنی) باشند و تفوق و برتری خود را نسبت به نویسندگان پیشین به اثبات برسانند و ادامه روش فنی نثر فارسی را به مرز تکلف و تصنع سوق دادند. از میان آثار نوشته شده در سبک فنی کتاب‌هایی همچون کلیله و دمنه، گلستان، چهارمقاله، نفثة‌المصدور زیدری نسبت به بقیه‌ی کتب شهرت بیشتری دارند. و در نثر مصنوع؛ منشآت خاقانی، مرزبان نامه، تاریخ جهانگشای جوینی از نمونه‌های مشهور و گاهی مطبوع به شمار می‌روند. اما اوج نثر مصنوع و متکلف را می‌توان در آثاری چون: تاریخ و صفای، عقدالعلی للموقف الاعلی، منشآت خواجه محمود گاوآن، جهانگشای نادری و درة نادره یافت.

با نگاهی اجمالی به درة نادره می‌توان پی برد که نویسنده‌ی اثر، میرزا مهدی‌خان استر-آبادی، در نگارش کتاب به متکلف بودن نوشته‌ی خود توجه خاصی داشته و حتی برای نوشتن آن از کتاب "تجزیة الامصار و تجزیة الاعصار" معروف به تاریخ و صفای، تألیف ادیب عبدالله بن فضل ملقب به و صفای الحضرة تقلید کرده است. و همچنین جهت متکلف کردن اثرش به استفاده از انواع آرایه‌های لفظی و معنوی چون: تشبیه، استعاره، مجاز، طباق، مراعات النظیر، جناس، سجع و ... پرداخته است و همین امر مایه‌ی دشواری متن و کم توجهی خوانندگان، فرهنگ دوستان و ادب‌پروران به "درة نادره" شده است. اما لازم به ذکر است که با توجه به مجموعه آثار نثر فارسی، این اثر جزء شاهکارهای ادب فارسی به شمار می‌آید که، چشم‌پوشی از آن، ما را از بخشی از هویت ادبی و فرهنگی ایران دور می‌نماید.

تلاش ما در این پژوهش مبتنی بر زیباشناسی اثر، از جنبه‌های گوناگون و تحلیل بخش تشبیه آن و همچنین ارزیابی آن مبتنی بر نظریه‌ی یاکوبسن است و بی‌تردید تشبیه در رنگ آمیزی و حس و حرکت دادن به متن جایگاه ممتازی دارد، ما تلاش می‌کنیم تا بدانیم میرزا مهدی خان، تا چه اندازه از این عنصر برای رسیدن به اهداف خود استفاده کرده و در به کارگیری آن چه میزان توفیق داشته است. و اینکه آیا می‌توان اثر وی را با توجه به نظریه‌ی یاکوبسن، یک اثر استعاری دانست. همچنین این پژوهش، می‌تواند کمک شایانی به شناخت هر چه بیشتر اثر کند و از دشواری‌های آن نیز در خوانش و درک مطلب بکاهد.

پرسش‌های تحقیق :

1- آیا انجام این پژوهش می‌تواند توجه خوانندگان حوزه‌ی ادب را به این اثر شگرف و این شاهکار ادبی افزایش دهد؟

2- بسامد کدامیک از عناصر زیباشناختی چه در علم بدیع و چه در علم بیان، در درة نادره بیشتر است؟

3- آیا غلبه‌ی تشبیه بر دیگر آرایه‌های علم بیان، این اثر را به یک "متن استعاری" نزدیک می‌کند؟

فرضیات تحقیق :

1- بله؛ این پژوهش با آشکار کردن زیبایی‌های نثر درّه نادره خوانندگان را مشتاق به مطالعه و تحقیق بیشتر در این کتاب و توجه به جمال‌شناسی آن می‌کند.

2 - جناس از میان عناصر علم بدیع و تشبیه از میان دیگر عناصر زیباشناختی علم بیان از بسامد بالاتری برخوردار هستند.

3 - از آن جایی که، عنصر تشبیه در میان دیگر عناصر علم بیان، از بسامد بالاتری برخوردار بوده، بر این اساس می‌توان مدعی شد که نویسنده‌ی این اثر بیشتر از قوانین مشابهت در متن کمک گرفته است و این ویژگی‌ها متن را به استعاره‌بنیاد بودن نزدیک‌سکرده است.

پیشینه‌ی تحقیق :

با توجه به بررسی‌های انجام شده، این پژوهش اولین نمونه در باب زیباشناختی درّه نادره است و به عنوان پیشینه‌ای برای تحقیقات بعدی حایز اهمیت خواهد بود. همچنین رساله‌ها و مقالات زیر که با موضوع این پژوهش در ارتباطند را می‌توان به عنوان پیشینه‌ی پژوهش نام برد:

1- تازگی‌های تصویرهای تشبیهی در و صاف، محمودی، علیرضا، دکترزهره اختیاری، پژوهش‌های زبان و ادبیات فارسی (علمی - پژوهشی)، دانشگاه اصفهان، 1389.

2- تحلیل زیباشناختی کلیله و دمنه، وطندوست، فاطمه، دکتر محمدعلی خزانه دارلو، دانشگاه گیلان، 1389، ارشد.

3- تحلیل و بررسی کاربرد صنایع لفظی در نثر مصنوع با تکیه بر کلیله و دمنه و مرزبان نامه، احمدی، علی اکبر، دکتر عباس ماهیار، دانشگاه تربیت مدرس، 1375، ارشد.

4- جلوه‌های بیان در گلستان و بوستان، امیر تیموری، جهانگیر، دکتریحیی طالبیان، دانشگاه شهید باهنر کرمان، 1362، ارشد.

5- مقدمه‌ای بر سبک‌شناسی شعر شاملو: کاربرد نظریه استعاره و مجاز یا کوبسن، اردبیلی، لیلا، دکتر بهزاد برکت، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، 1385، ارشد.

6- نسبت تشبیه و استعاره در مرزبان نامه و کلیله و دمنه، احسانی فرد، ابراهیم، دکتر غزال مهاجری زاده، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، 1388، ارشد.

7- نقد و تحلیل غزلی از سعدی بر پایه روش یا کوبسن، فاروقی، جلیل الله، نشریه علمی-پژوهشی، پژوهش‌نامه زبان و ادب فارسی (گوهر گویا)، 1388.

این پژوهش، روش توصیفی-تحلیلی دارد و روش گردآوری اطلاعات؛ کتابخانه‌ای است با رویکرد مواجهه‌ی شخصی پژوهشگر. برای پیشبرد این تحقیق، ابتدا کتاب درّه نادره میرزا مهدی‌خان، مورد مطالعه قرار گرفته و کلیه‌ی عناصر زیبایی‌شناختی اثر با ابزار فیش‌برداری، گردآوری شده است. سپس با توجه به نیاز، اطلاعات مرتبط با علم بدیع و بیان از طریق مطالعات کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده و در زیباشناسی بنیادی اثر مورد استفاده قرار گرفته‌اند. از طرفی، تمامی فیش‌ها به روش تحلیلی-محتوایی مورد بررسی قرار گرفته و به صورت شاهدمثال به همراه بسامدشان ذکر گردیده‌اند. سرآخر به جهت بررسی استعاره‌بنیاد بودن اثر، اطلاعات به دست آمده از منظر نظریه یا کوبسن مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته‌اند.

ساختار این رساله به گونه‌ای است که در پنج فصل تدوین یافته است :

فصل اول: این فصل همان کلیات پایان‌نامه است که شامل سه بخش می‌باشد؛ بخش اول درباره‌ی علوم بلاغی به توضیحاتی پرداخته است. در بخش دوم، درباره‌ی علم بیان و انواع آن بحث شده و در بخش سوم نیز، از علم بدیع و موضوع آن سخن می‌رود.

فصل دوم: فصلی است درباره‌ی درّه نادره و نثر آن، و این فصل نیز شامل سه بخش است؛ بخش اول، اطلاعاتی را درباره‌ی مؤلف اثر و شیوه‌ی نویسندگی او بیان می‌دارد. بخش دوم، از نثر و انواع آن می‌گوید و در بخش سوم نیز به ویژگی‌های سبکی درّه نادره به طور خاص و موشکافانه‌ای توجه شده است.

فصل سوم: فصل سوم در واقع مهم‌ترین فصل پایان‌نامه است که به علم بیان در درّه نادره نظر دارد، و شامل چهار بخش تشبیه، استعاره، مجاز و کنایه می‌باشد به همراه انواع آنها و شاهدمثال‌هایشان.

فصل چهارم: در این فصل به عناصر علم بدیع و انواع آن در درّه نادره توجه شده است. این فصل شامل سه بخش است؛ در بخش اول صنایع لفظی بدیعی همچون؛ جناس، سجع، واج‌آرایی مورد بررسی قرار گرفته‌اند، در بخش دوم آرایه‌های معنوی علم بدیع مانند؛ ترادف، تضاد و تناسب و ... استخراج شده‌اند و در نهایت در بخش سوم آرایه‌های کم‌بسامد موجود در درّه نادره از قبیل؛ پارادوکس، اغراق، تنسیق‌الصفات، ایهام و تلمیح ذکر شده‌اند.

فصل پنجم: این فصل در دو بخش خلاصه می‌شود؛ در بخش اول اندکی از زندگی یا کوبسن و شیوه‌ی کار و همچنین نظریه‌ی او صحبت شده و در بخش دوم، درّه نادره با توجه به نظریه استعاره و مجاز یا کوبسن تحلیل و بررسی شده است.

در پایان با رسم نمودارها، بسامدی تطبیقی از انواع آرایه‌ها نشان داده شده است و همچنین با کمک این یافته‌های آماری، مباحث پایان‌نامه جمع‌آوری و نتیجه‌گیری شده است.

فصل اول

کلیات

بخش اول

علوم بلاغت

تاریخچه‌ی فنون بلاغی

آثار بلاغی عربی

آثار بلاغی فارسی